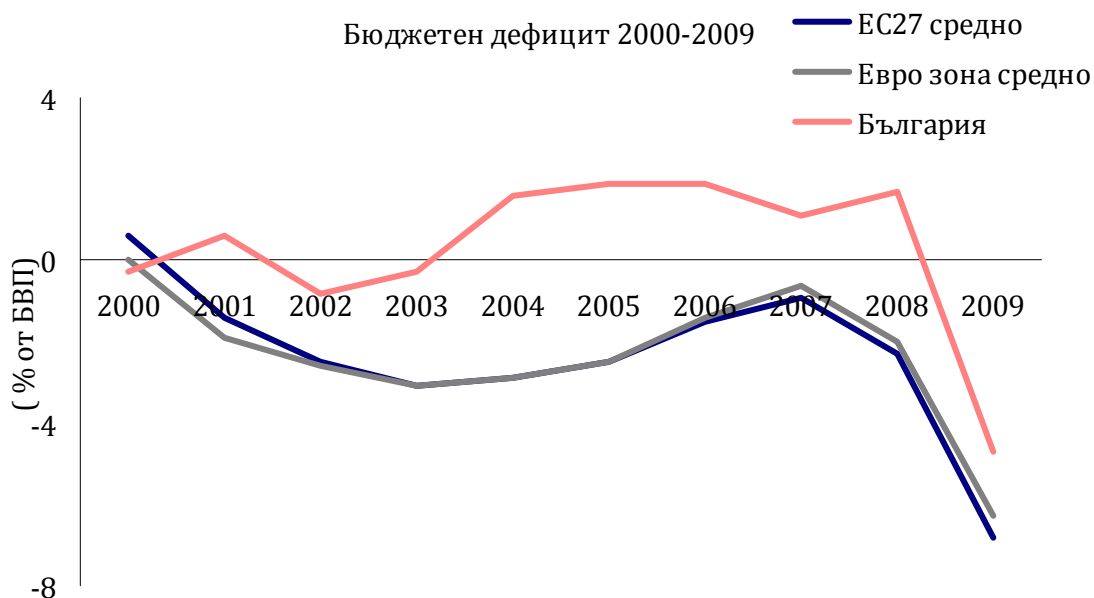

Фискалната политика в Европейския съюз 2008-2011г.: кратък обзор

Последните есенни прогнози на Евростат, от 15 ноември 2010г. показват, че бюджетният дефицит на страните от Евростат през 2009г. се е покачил на 6.3% спрямо 2008г., когато е бил 2%. Успоредно с това, средните стойности за целия Европейски съюз за 2009г. са нарастнали на 6.8% спрямо 2008г., когато са били 2.3%.

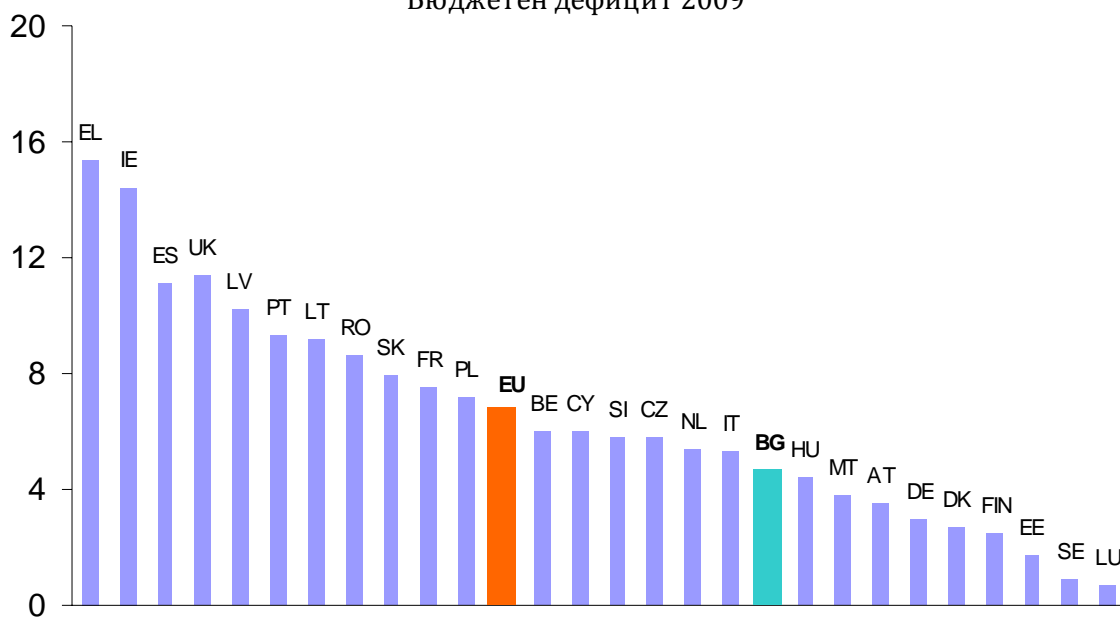

Графика 1 Бюджетен дефицит в ЕС27, Евростат и България, 2000 - 2009г. (% от БВП)¹

Страните с най-висок бюджетен дефицит през 2009г. са Гърция (-15.4%), Ирландия (-14.4%), Англия (-11.4%), Испания (-11.1%), Латвия (-10.2%), Румъния (-8.6%), Словакия (-7.9%), Франция (-7.5%) и Полша (-7.2%). Държавите с най-нисък дефицит са Швеция (-0.9%), Люксембург (-0.7%), и Естония (-1.7%). С ниво на дефицита от 4.7%, България е на нивото на Холандия (5.4%), Италия (5.3%), Унгария (4.4%), Малта (3.8%) и Австрия (3.5%).

¹ Източник Евростат - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

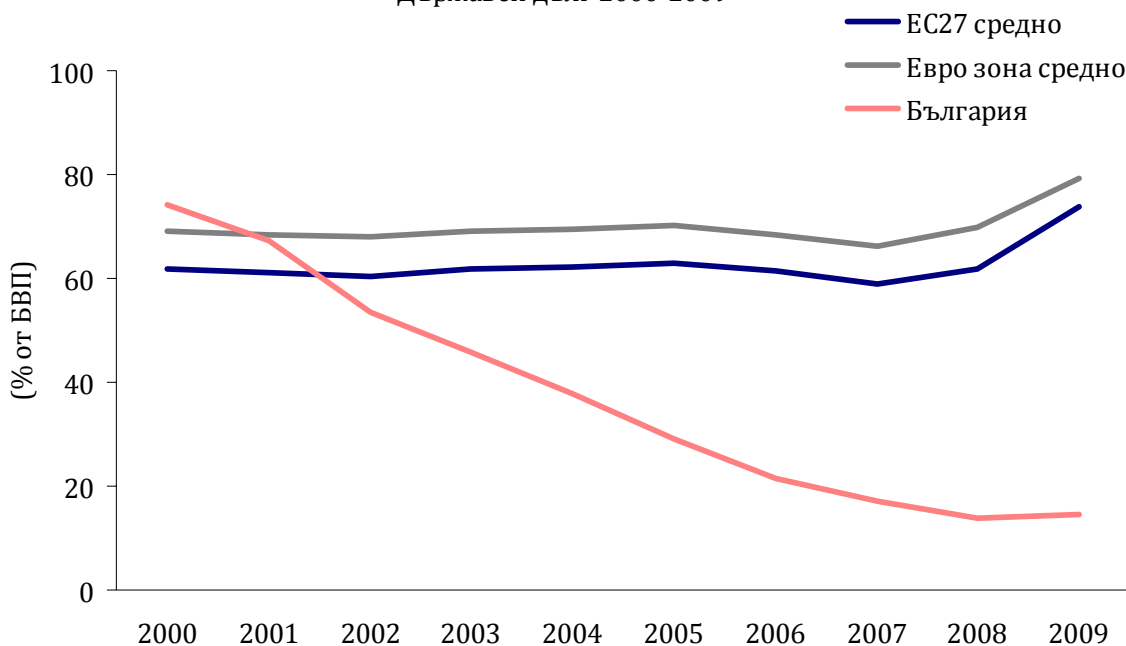
Бюджетен дефицит 2009

Графика 2 Бюджетен дефицит в държавите от ЕС27 през 2009г. (% от БВП)²

За периода 2008-2009г. държавният дълг в Еврозоната се е повишил значително - с 10% от Брутният вътрешен продукт (БВП), достигайки 79.2% от БВП през 2009г. За сравнение - увеличението на държавния дълг за целия Европейски съюз за същия период е 74% от БВП, като ръстът е с повече от 12% от БВП.

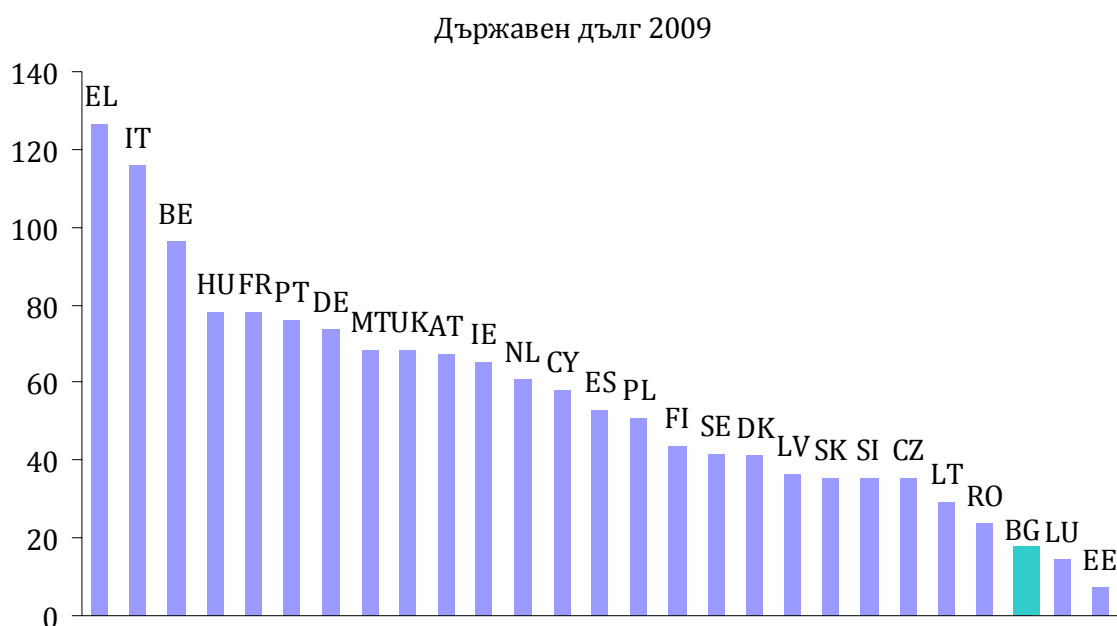
Държавен дълг 2000-2009

² Източник Евростат

Графика 3 Държавен дълг в държавите от ЕС27, Евро зоната и БГ, 2000 - 2009г. (% от БВП)³

С най-висок държавен дълг през 2009г. са били Гърция (126% от БВП), Италия (116% от БВП), Белгия (96.2% от БВП), Унгария (78.4%), Франция (78.1%), Португалия (76.1%). С най-ниска задлъжнялост са Естония (7.2%), Люксембург (14.5%) и България (14.7%). За една година Гърция е увеличила дълга си с 16.5% от БВП, Испания с 13.4%, Латвия със 17%, Словения с 12.9%, Литва с 13.9%, Ирландия с 21.2%. Най-слабо увеличение е регистрирано съответно в България (1% от БВП) и Люксембург (0.9% от БВП).

Графика 4 Държавен дълг в държавите от ЕС27 през 2009г. (% от БВП)³

В резултат на фискалната криза в Европейския съюз (ЕС) са приети множество мерки за намаляване на бюджетния дефицит и дълга на държавите-членки, с оглед на заложените в Пакта за стабилност и растеж изисквания за размер на бюджетния дефицит от 3% от БВП и на държавен дълг от 60% от БВП. Основната цел на мерките е намаляването на дефицита на страните-членки до границата от 3% и стабилизиране на нивото на държавния дълг в средносрочен план.

Гърция

С последната ревизия на Евростат, бюджетният дефицит на Гърция е ревизиран от 13.6% от БВП на 15.4% от БВП за 2009г. Този ръст се очаква да доведе

³ Източник на данни Евростат

до увеличаване на дефицита и за текущата 2010г. Очакванията на гръцкото министерство на финансите бяха за намаляване на дефицита до 8.1%, но според последните данни на гръцкото правителство, през 2010г. дефицитът ще достигне 9.4% от БВП (вижте Графика 7 в приложението). Причина за това е не само ревизията на миналогодишния дефицит, но и много по-ниския ръст на приходите в сравнение с очакваното. Спрямо 2009г. приходите през настоящата година ще нараснат с не повече от 3.7%, при договорен с Международния валутен фонд (МВФ) ръст на приходите от 13.7%, на базата на повишаване на данъците и подобрена събираемост. По последни данни на гръцкото правителство дефицитът през 2011 г. ще достигне 7.4% от БВП (Графика 8).

За постигане на бюджетната си цел Гърция трябва да наложи допълнителни мерки с очакван резултат от приблизително 4 млрд. евро. Взетите до момента мерки за намаляване на бюджетния дефицит в Гърция са в размер на 15% от БВП или над 30 млрд. евро. Мерките за фискална консолидация са комбинация от вдигане на данъците и намаляване на разходите в държавния сектор - за здравеопазване, за отбрана, за пенсии. Сред наложените вече мерки е и увеличаването на ДДС с 4 п.п. до 23%, валидно от юли 2010г. (вижте Таблица 1 в приложението).

Държавния дълг на Гърция е достигнал 126.8% от БВП през 2009 г. и вече е най-високият в Европейския съюз. Очакванията на Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) са той да нарасне с още 9% през следващата година (графика 10) и през 2013г. да достигне 149% от БВП.

Икономиката на Гърция ще се свие с 4% тази година и с 2.7% през 2011 г. (графика 9). Безработицата за 2010г. ще бъде над 12%, като най-високата ѝ стойност се очаква да е през 2012 година - 15%.

Ирландия

Ирландия има вторият най-голям дефицит в ЕС за 2009г. - 14.4% от БВП (Графика 2). Проблемите на страната с банковия сектор налагат инжектирането на допълнителен капитал в системата в размер на около 34.4 млрд. евро. Това ще увеличи дефицита на страната за 2010г. до 32% от БВП (Графика 7). Ако се изключат средствата необходими за стабилизиране на банките, дефицитът за 2010г. ще бъде около 11.7% от БВП или най-високият в Европейския съюз.

Ирландското правителство има намерение да намали бюджетния дефицит под 3% до 2014г. Още през април тази година правителството предприе мерки за намаляване на държавните разходи с 10 млрд. евро. Замразени бяха заплатите на държавните служители и бяха премахнати множество социални придобивки.

Недоверието на финансовите пазари към фискалната стабилност на Ирландия и понижаването на кредитния рейтинг на страната принуждава управляващите да приемат още един пакет от мерки за спестяване на разходи и

повишаване на приходите през октомври. Посочените в него спестявания и данъчни промени трябва да бъдат приложени в периода 2011 – 2014г., като основната част от тях ще бъдат въведени през 2011г.

Въпреки усилията за фискална консолидация, лихвите по облигациите на Ирландия са с рекордни стойности през последните седмици. На вторичния пазар лихвата на десетгодишните книжа на Ирландия стига 8%. За сравнение, лихвата на десетгодишните немски книжа е под 3%. Според агенция Credit Market Analysis⁴, вероятността Ирландия да фалира е 38%. Така страната се нарежда сред десетте най-застрашени от фалит държави в света, наред с други две европейски държави - Гърция (57%) и Португалия (33%). Една от основните причини, пазарите да гледат с недоверие към Ирландия е състоянието на банковия ѝ сектор. Зависимостта на банковия сектор от финансите на Европейската централна банка (ЕЦБ) се е увеличила двойно. Една от ирландските банки - Allied Irish Banks разкрива, че е загубила депозити в размер на 13 млрд. евро, а финансирането ѝ от ЕЦБ е нараснало от 10 млрд. евро през юни на 27 милиарда евро през октомври. Цялостното финансиране на ирландската банкова система от страна на ЕЦБ е в размер на 130 млрд. евро. Само за месец то е отбелязало ръст от 7.3%.

За да стабилизира икономиката и банковия сектор, през ноември ирландското правителство бе принудено да отстъпи под натиска на страните от Европейския съюз и да приеме помощ в размер на 85 млрд. евро. Средствата ще бъдат използвани за стабилизиране на банките. Целта на помощта на ЕС и Международния валутен фонд е пазарите да бъдат успокоени и да бъде предотвратен ефектът на доминото, надвиснал над Португалия и Испания.

От гледна точка на приходите, правителството ще увеличи данък общ доход, като очакваните приходи се оценяват на 2 млрд евро. Ще бъдат увеличен данък добавена стойност с 2 п.п. на 23% до 2014г., което се очаква да генерира допълнителни 570 милиона евро. Увеличение на имуществени данъци ще увеличи приходите с близо милиард евро.

Като резултат от драстичното намаление на разходите, планираният бюджетния дефицит за 2011г. е 9.1%. (Графика 8), очакванията са той да спада плавно до 6.75% през 2012г., 5,25% през 2013г. и от 2.75% до 3% през 2014 г.

Съществуват опасения, че фискалната консолидация сериозно ще навреди на икономическия растеж на страната. По данни на ОИСР ирландската икономика ще се свие с 0.3% през тази година и ще нарасне с 1.5% и 2.5% през следващите две години. В Бюджет 2011, правителството предвижда средно ръст на икономиката от 2.75% в периода 2011-2014г. През 2010г. очакваният от Централната банка на Ирландия ръст на икономиката е 0.2% срещу прогнозирания от Министерство на финансите на Ирландия ръст от 0.4%. За

---

⁴ Световен лидер в предоставянето на пазарни данни за извън борсовата (ОТС) търговия

2011г. Централната банка предвижда по-голям ръст от около 2.4%, основаващ се на износа. Финансовото министерство предвижда по-скромен ръст от 1.75%, най-вече заради намаляване на държавните разходи. Безработицата ще остане над 13% през следващите 2 години.

Прогнозите на правителството на Ирландия са за увеличение на държавния дълг до 98.5% от БВП за 2010 г., от 65.5% за 2009 г., или за ръст от 33.5% от БВП за една година (Графика 10). През 2011 г. дългът ще достигне 105%, а през 2012г. 106% от БВП, след което ще започне бавно да пада до около 101% през 2014г. През 2007г. дългът на страната е бил 25% от БВП. Това означава, че в периода 2007-2012г. увеличението му е 4.25 пъти.

На 24 ноември тази година, ирландското правителство оповести пореден пакет от мерки за намаляване на дефицита, с общата стойност на пакета 15 млрд. евро за 4 годишен период, от които 6 млрд. евро ще бъдат използвани през 2011г. Предвидено е намаляване на разходите в бюджетната сфера с 10 млрд. евро и увеличаване на данъците, което ще доведе до допълнителни приходи от 5 млрд. евро. Разходите за образование, здравеопазване и земеделие ще бъдат намалени с 3 млрд. евро, социалните разходи с 2.8 млрд. евро, а разходите за заплати на държавните служители с 1.2 млрд. евро. Числеността на държавната администрация ще бъде намалена с 25 хил. души. Намалява се минималното почасово заплащане с 1 евро или до 7.65 евро на час.

Португалия

Португалия е една от страните членки на ЕС, считани за най-застрашени от фалит, след Ирландия. Макар че дефицитът на Португалия за 2009г. е под 10% (9.3%, Графика 2), икономиката на Португалия реализира нисък ръст през последните години. Държавният дълг на Португалия достигна 76.1% през 2009г., нараствайки с 10.8% от БВП за 1 година (Графика 6). За да стабилизира икономиката, португалското правителство си е поставило за цел да намали дефицита до 7.35% от БВП през 2010г. (Графика 7). Очаква се тази цел да не бъде изпълнена, поради по-ниско от очакваното ниво на приходите.

Последните данни представени от Министерство на финансите на Португалия показват, че бюджетният дефицит за десетте месеца на 2010 г. е по-висок от този през 2009г. Слабото изпълнение на бюджета поражда съмнения за способността на правителството да постигне целта си да намали бюджетния дефицит до 4.6% от БВП за следващата година (Графика 8).

За да увеличи приходите правителството планира въвеждането на такси на 7 от основните магистрали, чиято годишна поддръжка възлиза на 700 млн. евро (975 млн. долара). В рамките на Бюджет 2011 се предвижда намаляване на заплатите на държавните служители с 5% и замразяване на наемането на нови държавни служители. ДДС ще се увеличи от 20% на 23%. Предвиждат се и съкращения на бюджетите на министерствата, замразяване на пенсиите и

премахване на множество социални придобивки. Очаква се изготвянето на допълнителен пакет от мерки за намаляване на разходите, след гласуване на Бюджет 2011г.

Несигурността на пазарите, породена от гръцките фискални проблеми правят финансирането на банките в Португалия трудно и ги принуждава да разчитат основно на средства от ЕЦБ. През август португалските банки са взели заеми от ЕЦБ в размер на близо 50 млрд. евро. Проблемите с ликвидността принуждават банките да намалят кредитирането и повишават опасенията, че кредитните ограничения ще навредят на икономическия растеж.

Централната банка на Португалия повиши очакванията си за растежа до 1.3% през 2010г. въз основа на по-добрите данни за развитие на икономиката. Същевременно очакванията за ръст през 2011г. са за 0.2%, поради предвиден спад в потребителските и правителствените разходи. Според Barclay's икономиката на Португалия ще изпадне отново в рецесия през 2011 г.

Публичния дълг на страната се очаква да достигне до 82.1% от БВП през текущата година и съответно 86.6% от БВП през следващата (Графика 10). В края на 2009 г. държавният дълг на Португалия е достигнал 76.1% от БВП.

Испания

Испания е една от така наречените „периферни“ икономики в Еврозоната (заедно с Гърция, Ирландия, Португалия и Италия) и също като тях, преминава през фискална криза. През 2009г. бюджетният дефицит на Испания се е увеличава 2.6 пъти и достига 11.1% от БВП (Графика 2). Успоредно с това, дългът на страната е нараснал с 13.4п.п. до 53.2% от БВП (Графика 6). Правителството прие актуализация на бюджета, която включва намаляване на разходите с 7.7%. Мерките са насочени предимно към намаляване на бюджетния дефицит на страната до 9.3% за 2010г. и 6 % през 2011г. (Графики 7 и 8). Сред мерките предвидени за 2011г. на обща стойност 122 млрд. евро са - намаляване на заплатите в държавния сектор с 5%, замразяване на индексиранията на пенсиите и премахването на различни социални придобивки. Успоредно с това се увеличава ДОД от 21.5% на 22.5%. Очаква се Испания да успее да намали дефицита на 9.3% през 2010 г.

По данни на ОИСР, испанската икономика ще се свие с 0.2% през 2010г. и ще нарасне с 0.9% през 2011г. и 1.8% през 2012г. Първоначалната прогноза на правителството бе значително по-оптимистична - ръст от 1.3% за 2011г., но поради настъпилата стагнация през 2010г., последните прогнози на правителството са за свиване на икономиката с 0.3% през 2010 г. (Графика 9).

Публичния дълг се очаква да достигне 77% от БВП през 2014г., за сравнение през 2009г., е бил 53.2% от БВП. През 2010г. нивото на дълга ще се

увеличи на 62.8% (Графика 10), а през 2011 г. на 68.7%. Местните и регионалните правителства имат допълнително натрупан дълг от близо 200 млн. долара.

Франция

Френското правителство си е поставило за цел намаляване на бюджетния дефицит от 7.5% през 2009 г. (Графика 2) на 7.7% от БВП (157 милиарда евро) през 2010г. и 6% през 2011г. (Графики 7 и 8). По последни данни дефицитът в публичните финанси ще бъде под целевото равнище и вероятно ще достигне до около 149.7 милиарда евро.

През 2010г. икономиката ще нарасне с 1.5%, което е леко завишаване на първоначалните прогнози за 1.4%, прогнозата за ръст през 2011г. е 2%. (графика 9). За 2010г. и 2011г. ОИСП предвижда ръст от 1.6%., а прогнозите на френското правителство са за ръст от 2.5% през 2012г. и 2013г., като дефицита се очква да спадне до нива от 4.6% и 3% от БВП. Целта за 2014г. е дефицит 2% от БВП.

За 2010г. публичния дълг на Франция се очква да достигне 84% от БВП спрямо 78.1% през 2009 г. (Графика 4 и 10). През второто тримесечие на годината дълга на страната е нараснал на 1.592 млрд. евро или на 82.9% от БВП. Този ръст се дължи на пакета от икономически стимули за противодействие на кризата и високата безработица. Очакванията са нивото на дълга да започне да намалява през 2013г.

Германия

През 2009 г. дефицитът на Германия е бил 3% от БВП (Графика 2), а държавният дълг на страната е преминал границата от 60%, заложената в Пакта за стабилност и растеж (Графика 4). Очаква се фискалните стимули, приложени по време на кризата, да доведат до увеличение на дефицита до 4.5% от БВП през 2010г. (Графика 7). Като противодействие на влошената фискална позиция, през юни канцлерът Ангела Меркел представи най-големият пакет от мерки, насочени към подобряване на бюджетната позиция на Германия. Пакетът, на стойност 80 млрд. евро, предвижда намаляване на разходите в области като отбраната, строителството, помощите за безработни и други видове социално подпомагане. Очаква се армията в Германия да намалее от 250 хил. на 150 хил. човека. Наложени са и нови данъци върху авиоиндустрията. В резултат на мерките се очква дефицита да падне до 3% от БВП през 2011 година (Графика 8).

Правителството очква ръст на икономиката от 3.7% тази година (графика 9). Това е последната ревизирана прогноза след първоначалната от 1.2%, която в последствие бе повишена до 1.5%, тъй като икономиката показва по-ускорено възстановяване. Очакванията на ОИСП са за ръст от 3.5%.

Растежът през следващата година ще бъде по-слаб, в резултат от предприетите мерки за фискална консолидация. Правителството предвижда ръст от 2.2% за 2011г., докато ОИСП очаква ръст от 2.5%.

Прогнозата за нивото на дълга за тази година също бе ревизирана нагоре поради възможността да се прехвърлят токсични активи от Нупо real estate към държавата. Първоначалната прогноза за държавния дълг през 2010 г. бе в размер на 70% от БВП. В следствие тя бе повишена до 79% от БВП (Графика 10), като очакванията са следващата година да има ново покачване от около 1 п.п. Плановите на правителството, според проектобюджета на страната, включват продажба на повече дългови книжа през 2011г., когато се очаква оживяване на пазарите. Германия планира да продаде книжа за 320 млрд. евро (411 млрд. долара) през следващата година според проектобюджета за 2011г. За сравнение - през 2010г. се предвижда продажба на книжа на стойност от 317 млрд. евро. Първоначално правителството планира да продаде книжа за 343 млрд. евро, тъй като финансовата агенция очаква намаляване на продажбите през последното тримесечие.

Италия

Бюджетния дефицит на страната спада до 6.1% от БВП в края на второто тримесечие на 2010г. от 8.8% към края на март 2010г. За 2010г. италианското правителство предвижда дефицит от 5% от БВП (в сравнение с дефицита от 5,3% през 2009г.), а за 2011г. – дефицит от 3.9% от БВП (Графики 7 и 8). Според коментари на Италианската централна банка е възможно Италия да не постигне поставената си дефицитна цел за тази и следващата години, най-вече заради слабия ръст на икономиката.

Прогнозите на правителството за растеж през текущата и следващата години са за 1.2% и съответно 1.3%, които са по-ниски от прогнозирания от Централната банка на Италия ръст от 1% за тази и за следващата година. ЕК прогнозира съответно ръст от 0.8% за 2010г. и 1.4% през 2011г. Преди месец МВФ потвърди своята юлска прогноза за ръст от 0.9% за 2010г., но намали прогнозата си за 2011г. с 0.1 п.п. до 1%. Последните прогнози на ОИСП са сходни - растеж от 1% за текущата и 1.3% за следващата година и представляват понижение на очакванията представени през пролетта.

Причина за забавения ръст на икономиката през 2011 г. ще са и наложените мерки за намаляване на бюджетния дефицит на стойност 25 млрд. евро. Мерките ще бъдат активни през периода 2011-2014 г. и включват замразяване на заплатите на държавните служители за период от три години, 10% намаление на бюджетите на министерствата и на общините с общо 5 млрд. евро. Сред мерките за намаляване на данъчните измами, правителството предвижда въвеждането на задължително разплащане по банков път на всички суми над 5000 евро.

Към момента официалната прогноза за държавния дълг е повишена до 118.5% от БВП за 2010г., което превръща Италия във втората страна по степен на задлъжнялост в ЕС след Гърция (Графика 10). През 2011г. се очаква дългът на Италия да нарасне до 119.2% от БВП, а през 2012г. до 117.5%.

Великобритания

Бюджетния дефицит на Англия надвиша близо 4 пъти границата от 3% от БВП, заложен в Пакта за стабилност и растеж. В отговор на това, както и на увеличаващият се държавен дълг (68.2% от БВП през 2009г., графика 4), правителството подготви пакет от мерки за ограничаване на разходите и повишаване на приходите в бюджетната сфера. Общата стойност на пакета е близо 132 млрд. евро за периода 2010-2015 г. Намаленията на разходите са 83 млрд. пауна или около 97 млрд. евро.

Планира се капиталовите разходи да бъдат намалени с по 2 млрд. паунда (4%) до 2015г., като намаленията на държавните разходи да доведе до загубата на 490 хил. работни места. Бюджетът на армията ще падне с 8%, а числеността на армията с 42 хил. Бюджетът на Министерство на външните работи ще бъде съкратен с 24%, бюджетите за другите министерства с от 7% до 30%. Замразяват се пенсиите и социалните плащания. Още през юни с ревизията на бюджета за 2010г. ставката на ДДС е повишена от 17.5% на 20%. (Таблица 1).

За сметка на намалените разходи в социалната сфера и отбраната, правителството на Англия планира да увеличи разходите за инфраструктура с 2 млрд. паунда на година.

За тази година дефицита се прогнозира да достигне 149 млрд. паунда (11.1% от БВП, Графика 7), което в исторически план е твърде високо ниво. Прогнозата на правителството е за намаляване на дефицита до 4% от БВП за финасовата 2014-2015г.

Икономиката на страната е нараснала с 1.2% през второто тримесечие на 2010г. , като първоначалната прогноза е за ръст от 1.1%. Промяната се дължи основно на повишена прогноза за ръст в строителството от 6.6% на 8.5%. Ръста на икономиката ще бъде малко по-висок тази година, спрямо официалните прогнози, но през следващите две години ще е по-малък, поради бързото намаляване на правителствените разходи и намаления принос към растежа на частното потребление.

Официалните прогнози за растеж на БВП, направени от бюджетната комисия за текущата година, са за ръст от 1.02% (Таблица 9). За 2011г. и 2012г. очакванията са за ръст от 2.3% и 2.8%. През ноември ОИСП коригира прогнозата си за ръст през следващата година от 2.5% на 1.7%.

През 2009г. държавния дълг на Англия достига 68.2% от БВП (Графика 4). Само за първите 3 месеца от годината той достига 71.3% по данни на Английския Национален статистически институт.

Ситуацията в Източна Европа

Румъния

През 2009г. бюджетния дефицит на Румъния бе 8.6% от БВП (графика 2). Министерството на финансите определи целевата стойност на дефицит от 6.8% от БВП за 2010г. и 4.4% за 2011г. (графики 7 и 8). За да постигне предвиденото намаление правителството намали заплатите на държавните служители с 25% и замрази пенсиите. Увеличен бе размерът на ДДС от 19% на 24%. (таблица 1). През 2009 г. Румъния получи заем на стойност 20 млрд. евро от МВФ, ЕС и Световната банка (СБ).

Очакванията са икономиката да отчете ръст от 1.95% през тази година и 1.5% през следващата (Графика 9). Според икономисти от Централната банка на Румъния последната цел най-вероятно няма да бъде постигната.

Чехия

Намеренията на чешкото правителство са да се намали бюджетния дефицит на страната от 5.8% през 2009г. до 5.3% от БВП през 2010г. (Графики 2 и 7). Целта е дефицитът да падне до 4.6% през 2011г (Графика 8). За да постигне това, в рамките на бюджет 2011г., правителството гласува намаляване на социалните придобивки и заплатите в държавния сектор с 10%. Намаляват се и партийните субсидии. Ще бъде въведен данък с цел подпомагане на пострадалите от наводненията. ДДС се увеличава от 19% на 20% (Таблица 1). На базата на по-ниските разходи, включително за лихви, правителството най-вероятно ще успее да намали бюджетния дефицит до 5.1% за 2010 г.

За тази година Министерство на финансите на Чехия очаква ръст на икономиката от 2.2%. От началото на годината прогнозата бе повишена два пъти, на базата на силния ръст на потреблението. Затягането на бюджетната позиция през следващата година се очаква да рефлектира и върху растежа на чешката икономика. Предвиждания ръст за 2011 г. бе между 2 и 2.5%. След въвеждането на мерките, ръста бе ревизиран надолу, в рамките на 1.3 до 2%.

Нивото на държавния дълг спрямо БВП се очаква да се увеличи от 35.3% през 2009 г. на 37% през 2010 г. и 40% през 2011г. (Графики 4 и 10). Желанието на правителството е да продаде рекордно количество книжа през текущата година, за да намали разходите по обслужването на дълга, като емитира повече краткосрочни книжа през 2011г. Финансовото министерство планира намаляване на разходите по обслужването на дълга с 4-5% през следващата година. За целта

дела на държавните книжа с най-нисък матуридет ще трябва да се увеличи с 1.1 п.п. до 8.5% от общия размер на дълга. Делът на книжата с матуридет до 1 г. трябва да нарасне с 4 п.п. до 20% в средносрочен план.

Латвия

През 2009г. бюджетният дефицит на Латвия достигна 10.2% от БВП (Графика 2). Успоредно с това държавният дълг на страната се е увеличил почти двойно в рамките на една година - от 19.7% до 36.7% от БВП. С цел понижаване на дефицита до 8.5% от БВП през 2010г. и съответно до 6% през 2011г. правителството изготвя план за намаляване на разходите и увеличаване на приходите включващ: увеличение на данъците върху недвижимото имущество, както и намаление на разходите за здравеопазване и образование. През 2009г. бе увеличена ставката на ДДС от 19% на 21% (Таблица 1). През тази година последва още едно увеличение с 1% на 22%. Намалена е числеността и заплащането (на места до 50%) на държавната администрация.

Очакванията са икономиката да се свие с 0.4% през тази година, което е занижена прогноза в сравнение с първоначалната за спад от 1% (Графика 9). За 2011г. правителството очаква ръст на икономиката от 3.3%.

Скокът на държавния дълг на Латвия се очаква да продължи: правителството предвижда ръст до 43% за 2010г. (Графика 10) и до 50% в средносрочен план.

Очаква се страната да влезе в Еврорезоната през 2014г.

Унгария

През изминалата 2009г., бюджетният дефицит на Унгария е достигнал 4.4% от БВП (Графика 2). За да отговори на изискванията, заложи в Пакта за стабилност, унгарското правителство си е поставило за цел намаляване на дефицита до 3.8% през 2010 г. и до 3% през 2011г. (Графики 7 и 8). Очакванията са, че благодарение на наложените мерки за фискална консолидация Унгария ще реализира дефицит не надвишаващ 2.4% от БВП през 2011г. Силно критикуваните от чуждестранни инвеститори и анализатори мерки включват - налагане на временни секторни данъци върху телекомуникацията, енергийния сектор и търговията. Предвижда се и замразяване на трансферите към частните пенсионни фондове, за да се намали дефицита в държавната осигурителна система. За сметка на това, с цел да стимулира растежа на икономиката, правителството планира да намали данък общ доход. Липсата на реформи и ограниченото във времето действие на мерките обаче, са повод за опасения, че Унгария отново ще се върне към дефицит над 3% след изтичане на давността на мерките.

Очакванията на правителството за ръст на икономиката през 2010г. са за ръст от 0.8% от БВП и 2.5-3% през 2011 г. (Графика 9).

През 2009 г. държавният дълг на страната е скочил с 6.1% от 72.3% на 78.4% от БВП. През първите 6 месеца на 2010г., дългът на страната вече е достигнал 83.7%. Държавният дълг на Унгария е до голяма степен доминиран в чуждестранна валута. Това го прави податлив на флукуации във валутните курсове. Поради този факт, правителството предвижда да намали дела на дълга в чуждестранна валута от 49% през тази година до 30-35% през следващите няколко години.

Полша

През текущата 2010г. дефицитът в Полша ще нарасте до 8%, надминавайки нивото от 2009г. (7.2% от БВП, Графики 2 и 7). Според Министерството на финансите на Полша, страната ще успее да намали дефицита си до 3% от БВП през 2013г. През 2011г. Министерството предвижда бюджетните приходи да са с 6.5% по-малко от разходите. За да постигне предвидената финансова консолидация, през октомври правителството одобри план за намаляване на разходите чрез редуциране на числеността на държавната администрация и нейните разходи с 10%. Предвижда се и увеличаването на ставката на ДДС от 22% на 23%, валидно от 1 януари 2011г. (Таблица 1).

Очакванията са мерките да помогнат за ограничение на държавния дълг, който тази година ще надмине тавана определен от Конституцията - 55% от БВП (Графика 10). Според рейтинговата агенция Standard & Poor's застаряването на населението на страната ще доведе до удвояване на социалните разходи и разходите за здравеопазване. Това от своя страна ще доведе до увеличаване на дълга на страната. По изчисления на рейтинговата агенция, дългът на Полша ще достигне 70% през 2020г. и 240% от БВП през 2050г.

За 2010г. Централната банка на Полша очаква общ ръст на икономиката от близо 4% (2.7% през първото тримесечие и 3.6% през второто). Ръстът се дължи основно от вътрешно търсене и потребление. Инвестициите са паднали от началото на годината с 12.4% през първото тримесечие и 1.7% през второто. Тези прогнози са близки до ОИСР, който предвижда ръст от 3.5% през 2010г. и 4% през 2011г. ОИСР предупреди Полша и Словакия, че се нуждаят от мерки за подобряване на бюджетната стабилност, равни на тези необходими на Ирландия.

България в условията на фискалната криза обхванала Европа

В края на 2009г. бюджетният дефицит на България достигна 4.7% от БВП (Графика 2). Това постави страната на 10-то място в групата на страните с най-нисък дефицит в Европейския съюз, при средно ниво на дефицита от 6.8% от БВП. В случая на България, дефицита се дължи основно на по-ниски от

планираните приходи, натиск върху разходната част за осигуряване на ресурс за разплащане на разходи, като задължения от предходни години и други.

Министерството на финансите предвижда намаляване на държавния дефицит до 3,8% от БВП през 2010г. (през септември 2010г. дефицитът достигна 2.12% от прогнозния БВП) и по-нататъшно ограничение до 2.5% от БВП през 2011г. (Графики 7 и 8), 1.5% от БВП през 2012г. и 1% от БВП през 2013г.

Данните за бюджетния баланс за последните няколко години и предвиждания размер на дефицита през следващите, поставят България в групата на държавите - членки с най-ниски нива на бюджетен дефицит в Европейския съюз. За сравнение през 2011г. държавния дефицит на Германия се предвижда да достигне 3% от БВП, на Румъния - 4.4% от БВП, на Латвия - 6%, на Словакия - 4.9%, на Чехия - 4.6%, на Полша - 6.5%, на Испания и Франция - 6% (Графика 8).

В случая на България, мерките за понижаване на дефицита се фокусират върху намаляване на неефективните разходи и повишаване на приходите. С оглед запазване на растежа на БВП и избягване на допълнителното финансово натоварване на домакинствата и фирмите, България запази ставката си по ДДС непроменена, което я поставя в групата на едва шест други държавите-членки не използващи тази мярка за повишаване на приходите и ограничаване на бюджетните дефицити⁵.

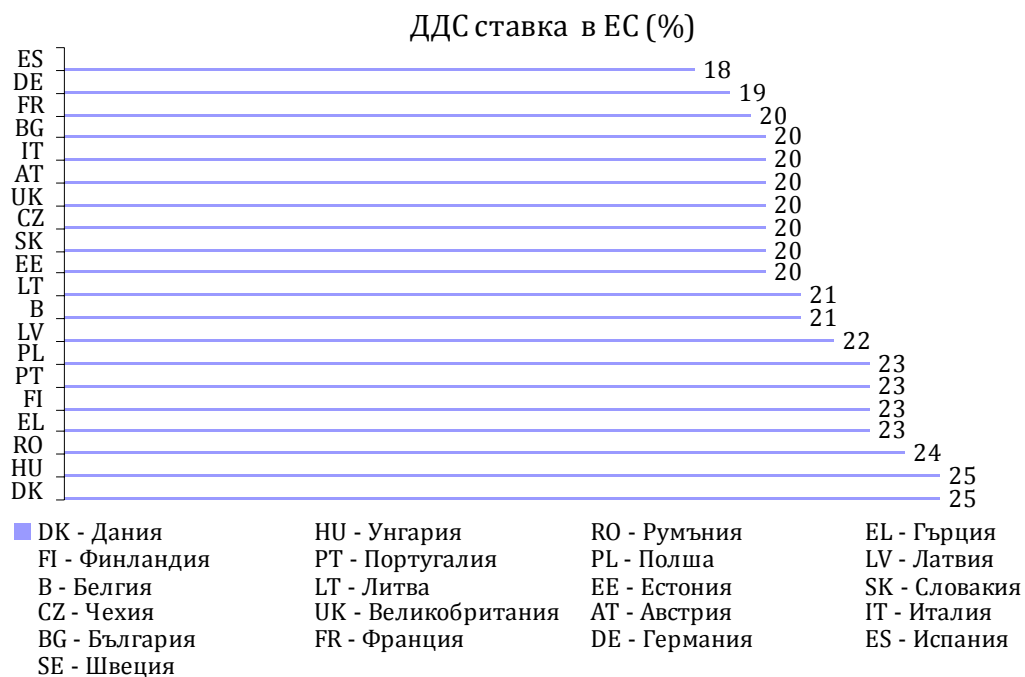
По отношение на държавния дълг България остава на едно от най-ниските нива в Европа (Графика 10). През 2010г. дългът ни ще достигне 16.1% от БВП, т.е. ще се увеличи с 1.4% от БВП през 2009 г. За сравнение, през 2010г. дългът на Гърция ще порасне с 9% от БВП, на Ирландия - с 33% от БВП, на Португалия - с 6% от БВП, на Испания - с 9.6% от БВП, на Латвия - с 6.3% от БВП и на Словакия - с 8.4%. През 2011г. се очаква българският държавен дълг да достигне 18.1%, което е увеличение от 2.5% от БВП в сравнение с предходния период, запазвайки позицията на страната ни под средно-европейските стойности.

Очакваният икономически растеж за България за 2010г. и 2011 г. са съответно 0.7% през 2010 година и 3.6% през 2011 година, като основен двигател на икономическата активност ще бъде външният сектор (Графика 9). Положителното развитие на българската икономика е свързано с увеличено търсене от страна на външнотърговските ни партньори и промяна в структурата на износа към страни извън ЕС. Ръстът на износа на България за месец септември е вторият най-висок в Европа, след този на Естония (Графика 12). В средносрочен план се очаква износът да бъде основен двигател на икономическия растеж в България, като от своя страна доведе до по-високи инвестиции и оттам ще има положителен ефект и върху потреблението.

---

⁵ В периода 2009-2011г. 14 страни ще повишат ДДС. Сред страните, които ще запазят данъка са непроменен са България, Германия, Дания, Белгия, Австрия, Франция, Италия. (виж.таблица 1)

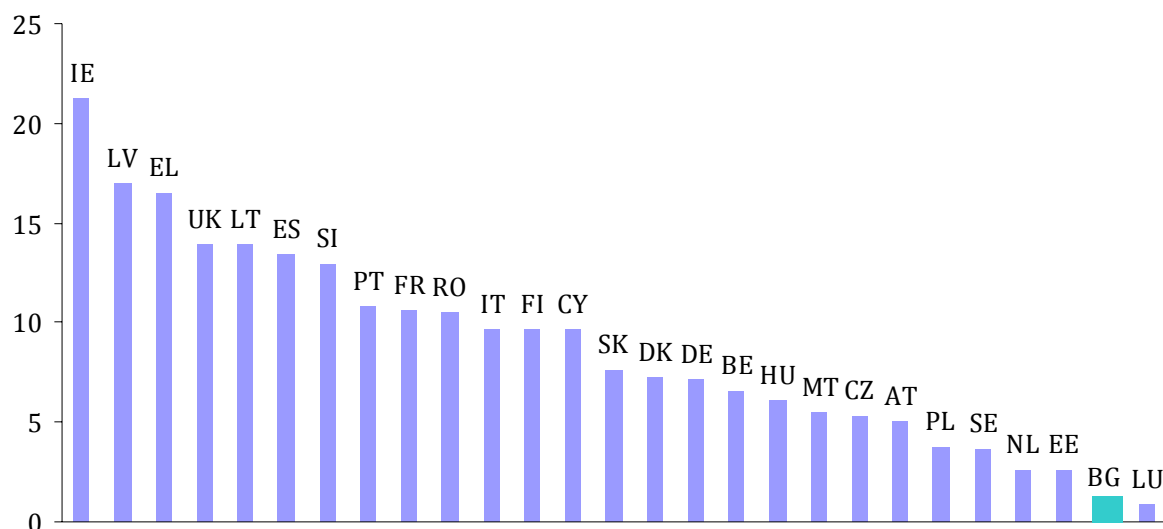
Приложения

Графика 5 ДДС ставка след приложените данъчни промени⁶

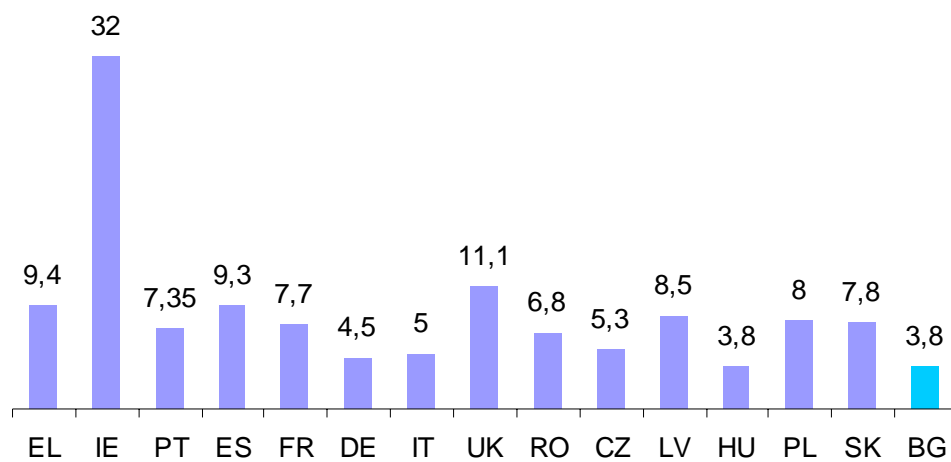
⁶ Източник <http://www.tmf-vat.com/vat.html>

Увеличение на държавния дълг през 2009г.

Графика 6 Увеличение на държавния дълг в държавите от ЕС-27 през 2009г. (% от БВП)⁷

Дефицитна цел 2010

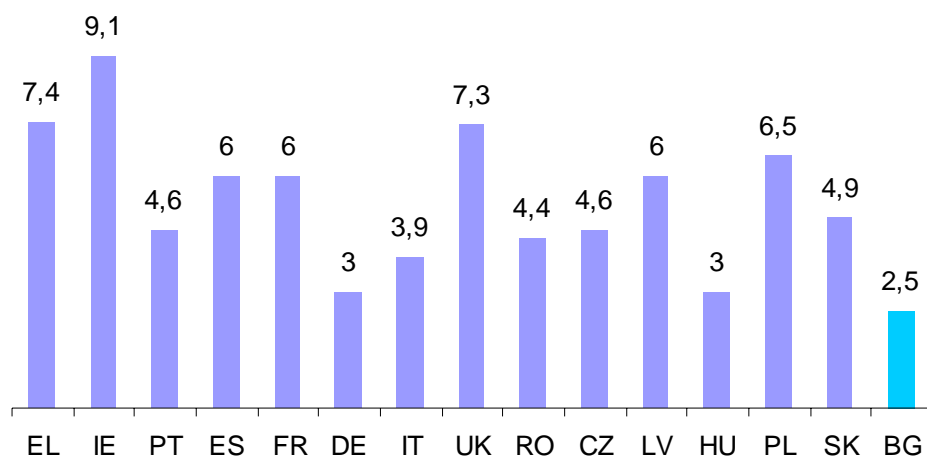
Графика 7 Целево ниво на бюджетния дефицит от ЕС-27 през 2010г. (% от БВП)⁸

⁷ Източник Евростат

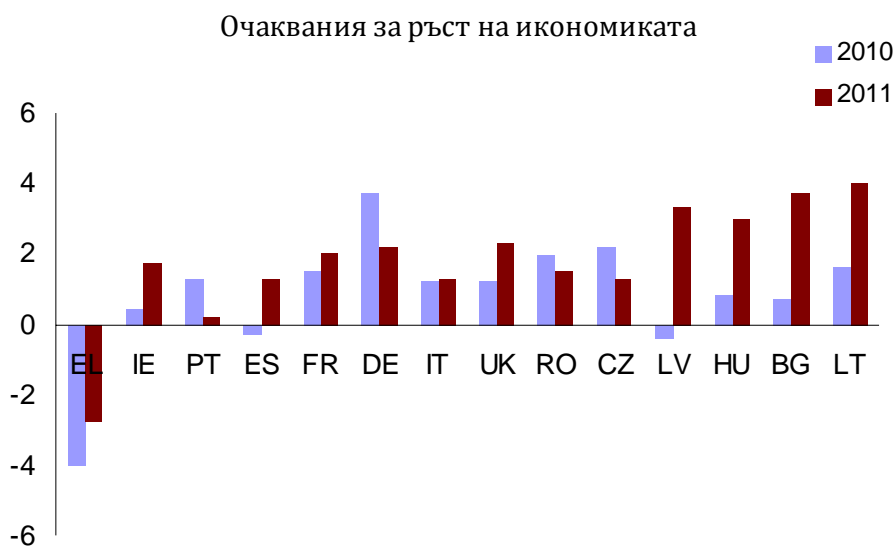
⁸ Данни на МФ

Дефицитна цел 2011

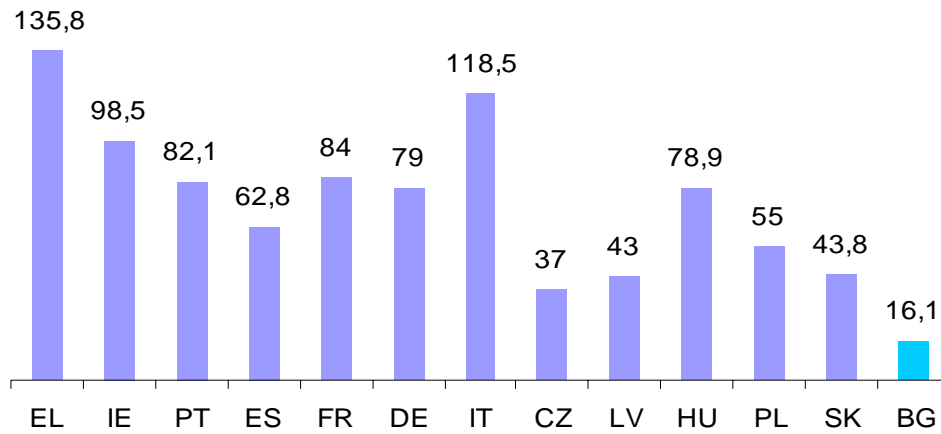
Графика 8 Целево ниво на бюджетния дефицит от ЕС-27 през 2011г. (% от БВП)⁸

Графика 9 Очакван ръст на икономиката в ЕС-27 в периода 2010-2011 година (%)⁹

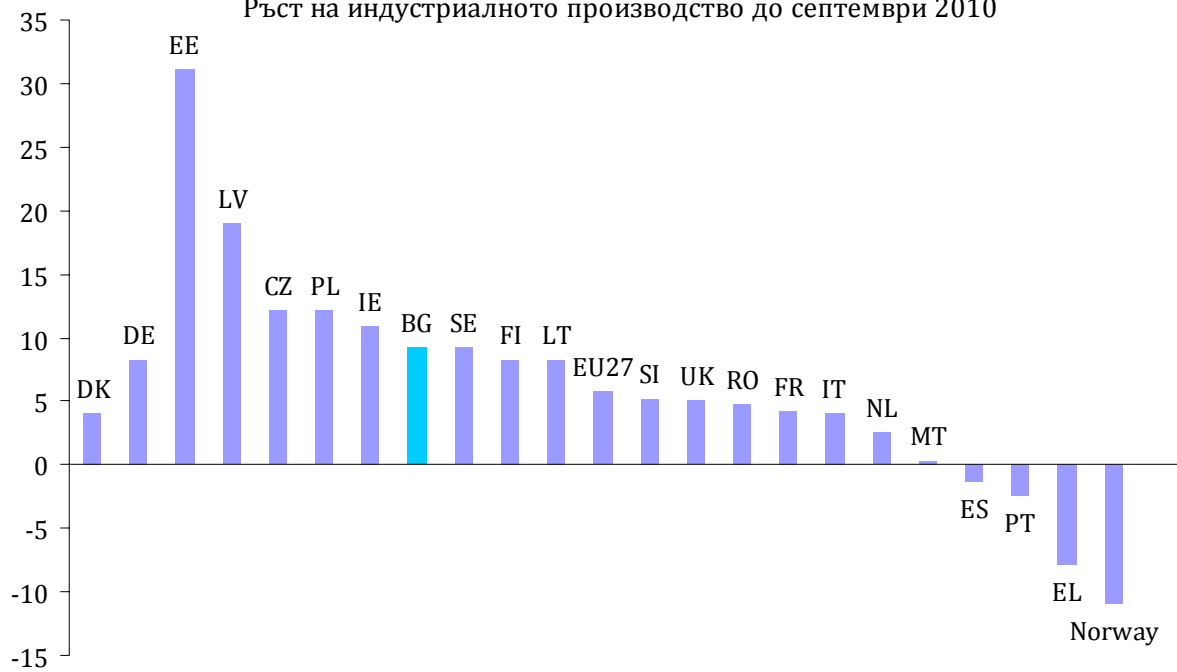
⁹ Данни на МФ

Държавен дълг 2010

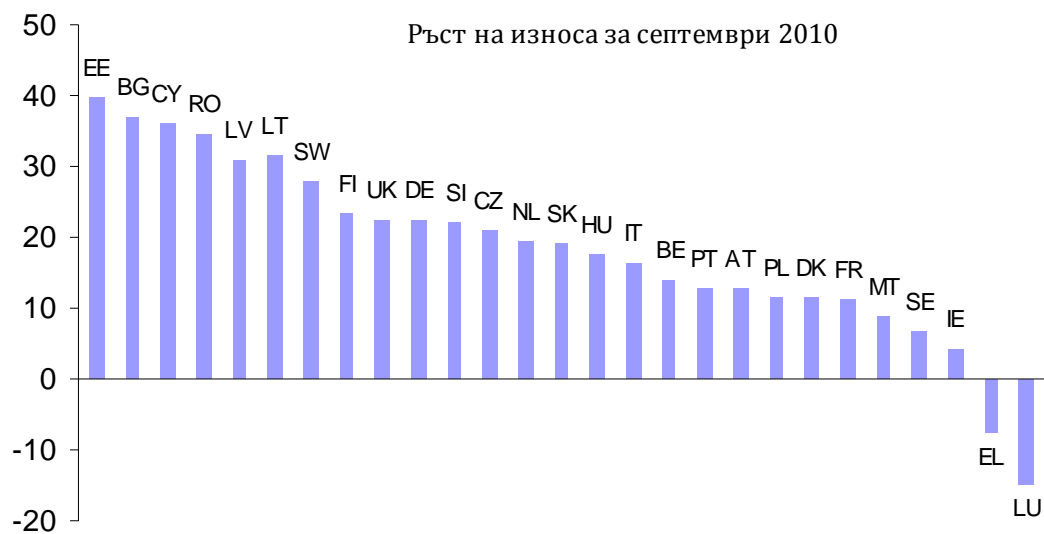

Графика 10 Очаквано ниво на държавния дълг през 2010 година (% от БВП)⁹

Ръст на индустриалното производство до септември 2010

Графика 11 Ръст на индустриалното производство през месец септември 2010 г. на годишна база (%)¹⁰

Графика 12 Ръст на износа през месец септември 2010 година на годишна база (%)¹⁰

¹⁰ Източник Евростат

Увеличение на ДДС	Увеличение			Валидно от
	от	на	Δ	
2009 година				
Унгария	20,0%	25,0%	5%	01.07.2009 г.
Литва	18,0%	21,0%	3%	01.09.2009 г.
Естония	18,0%	20,0%	2%	01.07.2009 г.
2010 година				
Румъния	19,0%	24,0%	5%	01.07.2010 г.
Гърция	19,0%	23,0%	4%	01.07.2010 г.
Финландия	22,0%	23,0%	1%	01.01.2011 г.
Словакия	19,0%	20,0%	1%	06.09.2010 г.
Чехия	19,0%	20,0%	1%	01.01.2010 г.
Испания	16,0%	18,0%	2%	01.07.2010 г.
от 2011 година				
Великобритания	17,5%	20,0%	3%	04.01.2011 г.
Латвия	21,0%	22,0%	1%	01.01.2011 г.
Полша	22,0%	23%	1%	01.01.2011 г.
Португалия	20,0%	23,0%	3%	01.07.2010 г.
Швеция	7,6%	8,0%	0,4%	от 2011 до 2017г.
2011-2014 година				
Ирландия	21,0%	23,0%	2,0%	от 2011 до 2014г.
без промяна				
Дания	25,0%	25,0%	0%	от 1992г.
Белгия	21,0%	21%	0%	от 1996 г.
Австрия	20,0%	20%	0%	от 1984г.
Италия	20,0%	20%	0%	от 1997г.
България	20,0%	20%	0%	от 1999г.
Франция	19,6%	19,6%	0%	от 200г.
Германия	19,0%	19%	0%	от 2007г.

Таблица 1¹¹

¹¹ Източник - <http://www.tmf-vat.com/vat.html>